

ejus, eo libenter amplectimur, quo etiam deserviat ut evidentius constet, quantum a Pelagianorum et Semipelagianorum doctrina in discursu et progressu hujus sententiæ, quam fundare intendimus, recedamus. Sit ergo constans et certum, ad supernaturales actus necessarium esse auxilium gratiæ supernaturale et gratuitum.

CAPUT III.

AUXILIUM GRATIÆ PER MODUM CONCURSUS ESSE NECESSARIUM AD ACTUS SUPERNATURALES.

1. *Auxilium gratiæ dupliciter necessarium.*

— Explicata necessitate supernaturalis auxilii, ut ad punctum præcipuum nostræ controversiæ perveniamus, inquirendo an sit necessarium vel possibile aliquod auxilium prædeterminans physice voluntatem ad hos actus liberos supernaturales, oportet varia genera horum auxiliorum distinguere, et in singulis hoc explanare. Principio igitur dividi potest hoc auxilium, in illud quod est necessarium per modum concursus, vel per modum principii: duplici enim titulo potest hoc auxilium esse necessarium: primo, ex generali ratione omnium rerum creatarum; est enim actus supernaturalis ens per participationem, et hac ratione indiget actuali et immediato influxu Dei ut fiat; unde necesse est ut illa actio, per quam nostra voluntas elicit talem actum, sit etiam actio Dei, ut ex tractatis in 1 lib., cap. 4, satis probatum relinquatur. Secundo, est auxilium gratiæ necessarium ob specialem rationem talium actuum, quia nimirum excellunt vim effectivam, quam intellectus et voluntas creata habent ex natura sua ad operandum; non enim attingunt hæ potentiæ excellentiam horum actuum: et ex hac parte necessarium est auxilium gratiæ per modum principii, id est, quod compleat principium potens efficere tales actus: et hoc modo est hæ divisio expressa D. Thomæ 1. 2, quæst. 109, præsertim in prioribus articulis, circa quam pauca observare oportet, quæ ad intelligendam veritatem, quam intendimus demonstrare, multum juvabunt.

2. *Concursus gratiæ recte auxilium appellatur.* — Circa auxilium ergo quod dicitur per modum concursus, observandum est primo, quamvis in re certissimum sit necessarium esse hujusmodi actualem, proximum ac immediatum concursum Dei ad actus su-

pernaturales, eadem vel majori ratione, quæ ad cæteros actus necessarius est proportionatus concursus, nonnullos tamen, hærentes in nomine, nolle hunc concursum auxilium appellare, sed tantum concursum; quia auxilium significat causam actus, concursus autem non est causa, sed potius ipsemet actus. Auxilium enim est quo potentia juvatur ad agendum. Unde esse debet aliquid in ipsa potentia per modum actus primi, et consequenter ut causa actus et prius illo, interdum natura tantum, interdum etiam tempore, ut quando voluntas non vult uti auxilio sibi dato. Sed neque est cur hæreamus in voce, neque cur timeamus concursum hunc auxilium appellare, cum etiam concursus generalis in ordine naturæ auxilium dici soleat, quod Deus juvat causas secundas ad efficiendas actiones, quas per se solæ facere non possent. Certe D. Thomas 1. 2, quæst. 109, art. 1, cum dicit intellectum humanum indigere auxilio divino ad quamcumque cognitionem naturalem, non vero indigere illustratione superaddita, nisi ad supernaturalia, nomine auxilii nihil aliud intelligit nisi generalem concursum; et eodem sensu dicit, art. 2, naturam humanam in quocumque statu indigere auxilio divino ad faciendum vel volendum quodcumque bonum, scilicet, etiam naturale; et art. 3, ait hominem in statu naturæ integræ potuisse operari virtute suæ naturæ bonum, quod est sibi connaturale, absque additione gratuiti doni, licet non absque auxilio Dei moventis, id est, concurrentis cum homine ut prima causa; jam enim supra declaravi cur D. Thomas hunc concursum motionem vocet, ut ejus eminentiam indicet. Deinde in cæteris causis, ut, verbi gratia, inter homines, dicitur unus præbere auxilium alteri, quando eum juvat ad eundem effectum vel eandem actionem; ut quando unus homo juvat alium ad aliquod pondus ferendum, unus nihil confert alteri, quod sit principium actionis, sed ipsemet cogendo præbet auxilium; sua ergo actione juvat alium: illa ergo est quasi formale auxilium; ad hunc ergo modum Deus auxiliatur homini concurrens cum illo; et concursus, quem præbet, est auxilium quo juvat hominem ad effectum. Non est ergo necesse ut auxilium sit causa actus seu effectus proprie et in rigore, sed satis est quod sit via ad terminum, seu actio ad effectum; et ideo non est etiam de ratione auxilii, quod sit actus primus, et multo minus est de ratione ejus, quod sit separabilis ab actu secundo; de hoc

enim auxilio recte intelligitur quod dixit D. Thomas 1. 2, quæst. 10, art. 4, ad 3: *Quod si Deus movet voluntatem ad aliquod, impossibile est poni quod voluntas non moveatur.* Deinde non refert quod hic concursus Dei in re non distinguatur ab actione creaturæ: quia hoc non obstat quominus ille concursus habeat rationem auxilii respectu voluntatis, vel in ordine ad effectum, quia juvat illam ad efficiendum actum; vel etiam in ordine ad ipsam actionem ut est a voluntate, quia non posset ipsa influere sine influxu Dei; unde ad hanc denominationem distinctio seu præcisio rationis sufficit. Atque ita hunc concursum ad actus supernaturales inter auxilia gratiæ numerant Soto, libro 1 de Nat. et grat., cap. 16; Vega, lib. 6 in Trident., cap. 5 et sequentibus.

3. *Quale sit hoc auxilium.* — Secundo, circa idem membrum hujus divisionis est observandum, apud omnes Catholicos esse certum, hoc auxilium, prout in re datur ad actus supernaturales, esse supernaturale donum gratiæ, ex suo genere gratuitum respectu humanæ naturæ. Probatur, quia hic concursus nihil est aliud quam actio ipsa, qua fit actus supernaturalis, prout est a Deo; ergo sicut actus est supernaturalis, ita necesse est hunc concursum supernaturalem esse; nam actio specificatur a termino, et ad eundem ordinem pertinet; imo in præsentem nihil aliud est quam ipsemet actus, prout est in fieri a tali agente. Est ergo hic concursus in se quid supernaturale, et consequenter etiam est donum supernaturale et gratuitum respectu humanæ naturæ, quia, sicut tale genus actuum non est illi debitum, ita neque talis modus concursus. Hoc tamen juxta varias opiniones supra relatas cum proportionem est accipiendum; nam, qui putant hos actus esse naturales quoad substantiam, consequenter aiunt ad illos actus etiam quoad substantiam sufficere concursum naturalem Dei, ut videre licet in Cajetano 1. 2, quæst. 109, art. 9, et Soto, lib. 3 de Natura et gratia, cap. 4, concl. 2; sed necesse est ut hi auctores fateantur illum concursum esse supernaturalem quoad modum, quatenus per illum fit aliquis modus supernaturalis in actu, nisi fortasse supernaturalitatem actus ponant in sola aliqua extrinseca denominatione, quod omnino falsum esse censeo. Supponendo autem (ut supponimus) actus esse in sua entitate supernaturales, evidens est concursum supernaturalem et ejusdem ordinis esse ad illos necessarium.

Quam diversimode de auxiliis gratiæ auctores loquantur.

4. Cum ergo hoc in re certum sit, in quibusdam loquendi formulis solet esse quædam ambiguitas, et consequenter sententiarum diversitas, quæ revera nulla erit si termini explicentur; quidam enim hujusmodi concursum non appellant speciale auxilium, sed generale; aliis hoc valde displicet, quia, cum sit auxilium gratiæ, necesse est esse speciale. Rursus, quidam nolunt hunc concursum vocare supernaturalem ex se, sed indifferentem, quia, ut est a Deo, inquit, indifferens est, licet in re ex principio proximo supernaturali determinetur, ut sit supernaturalis. Aliis vero hoc displicet, quia concursus, prout in re est, non potest esse indifferens, etiam prout est a Deo; quia Deus non confuse, sed determinate applicat suam virtutem ad talem actum. Denique in hoc etiam differunt auctores; nam quidam aiunt hunc concursum esse a Deo ut prima causa, abstrahendo ab eo quod sit auctor naturalium vel supernaturalium effectuum; alii vero docent esse a Deo, ut auctore supernaturali. Sed tota hæc diversitas solum esse potest in modo loquendi, suppositis prædictis principiis, nimirum, quod hi actus sunt supernaturales quoad substantiam, et quod hoc auxilium nihil est aliud quam ipsemet actus, ut manans a Deo.

Quidam auctores considerarunt primam radicem et originem hujus concursus, seu necessitatis ejus, quæ quodammodo eadem est in omnibus actibus, tam naturalibus quam supernaturalibus, scilicet, quia entia participata sunt, et quia principia proxima eorum etiam sunt imperfecta et participata, ideoque dependentia a primo principio, tam in operari quam in esse. Considerando ergo hunc concursum secundum hanc radicem, vocarunt hunc concursum generalem, quia debetur ex generali ratione entis, et eodem modo vocarunt indifferentem, quia ratio entis, in qua fundatur, indifferens est ad quodlibet genus entis participati. Et eadem ratione hunc concursum attribuunt primæ causæ ut sic, quia Deus præbet hunc concursum quasi ex generali lege qua debet omnibus causis secundis concursum accommodatum, quatenus prima et universalissima causa est. Unde hac etiam ratione potuerunt hoc auxilium generale appellare, quia ex generali lege et modo quodam omnibus communi tri-

buitur. Imo etiam possent hoc auxilium debitum appellare, et quoad hoc deficiens a ratione gratiæ; quia, licet non sit debitus humanæ naturæ secundum se, est tamen debitus alicui principio supernaturali, quod semper supponitur; sicut enim igni calido debetur concursus ad calefaciendum, ita homini fideli debetur concursus ad credendum. Et quia semper hic concursus supponit aliam priorem gratiam, quæ sit proximum principium actus, ratione cuius datur concursus, ideo semper datur ut debitus; et hac etiam ratione dici potest generalis, quia datur ex generali debito causarum secundarum. Et sane, si attente legatur D. Thomas, in 1. 2, quæst. 109, fere omnibus articulis, præsertim in prioribus, magna ex parte hoc loquendi modo uti reperietur.

5. Alii vero auctores considerarunt hoc auxilium prout in re ipsa fit, et secundum substantiam et entitatem ejus, et secundum proportionem quam habet cum humana natura secundum se; et hoc modo vocarunt hunc concursum supernaturalem, et negant esse indifferentem, sed in certa aliqua specie et ordine necessario constitui debet; non potest autem esse nisi in ordine supernaturalium rerum, ut ostensum est; et hinc consequenter nolunt hoc vocare generale auxilium absolute, sed cum addito, generale gratiæ; simpliciter autem, speciale. Et simili ratione vocant hoc auxilium gratuitum homini et non debitum, nisi secundum quid, et non tam homini, quam alteri gratiæ existenti in homine; vel potius Spiritui Sancto moventi hominem per gratiam ad talem operationem; quomodo Deus dici solet, debere sibi potius quam homini. Denique eadem ratione dicunt hunc concursum dari a Deo ut auctore supernaturali, et ut causa prima, non abstracte et præcise, sed determinate ut a causa prima in illo ordine supernaturali. Secundum has ergo considerationes, constat has sententias in re non esse diversas, sed tantum in modo loquendi. (Capreolus, in 1, dist. 26, quæst. 1.)

6. *Aptior loquendi modus eligitur.* — Mihi vero (ut quod sentio sincere proferam) satis probatur posterior loquendi modus; tum quia est clarior, et carens omni occasione errandi et ambiguitate sermonis; tum etiam quia de naturis rerum loquendum simpliciter est, prout in re sunt, et de actionibus, prout actu exercentur. Denique quia, licet hic concursus non sit supernaturalis, nisi concurrente simul alio principio proximo superna-

turali, vel supernaturaliter operante, ut infra dicam, tamen hic concursus, prout est a Deo, non habet quod sit supernaturalis, ex solo illo principio proximo, sed ex ipsomet Deo, qui potentiam suam speciali modo applicat ad hunc concursum, ut majori et superiori virtute influat. Nam, licet in Deo unica sit virtus, per quam in omnia influit, tamen secundum rationem potest distingui ut magis vel minus influens, vel ut habens vim ad altiorem vel minus perfectam actionem. Et hac ratione verissime dicitur Deus dare hunc concursum ut causa prima supernaturalis; ideoque dare supernaturalem concursum ad supernaturalem effectum, in quem eo etiam concursu influit non tantum ut est ens, sed etiam ut est tale ens supernaturalis: nam, licet metaphysice dicatur ratio entis, ut sic, esse adæquata ratio sub qua Deus in omnia influit, tamen et realiter influit in omnem rationem determinatam entis; et illa ratio *sub qua* non est sumenda ac si esset præcisa a determinatis rationibus entium, sed ut in re includit omnes illas; et ideo actio et influxus semper in re est talis, qualis est effectus ad quem determinatur et applicatur virtus agentis in suo ordine. Quocirca, quamvis concursus Dei, in communi et confuse conceptus, sit indifferens, tamen sicut in effectibus est distinctio, ita etiam in ipso concursu, et ad effectum spirituales datur concursus spiritualis, ad materiale materialis, et sic de cæteris; et eadem ratione ad supernaturalem actum est supernaturalis absolute loquendo; et in eo ordine potest esse major vel minor, imo et magis vel minus supernaturalis respectu hominis, seu respectu principii proximi cui confertur; quod in discursu disputationis hujus attingetur et explicabitur, quantum ad rem præsentem fuerit necessarium: brevis enim hujus operis hæc omnia exactius persequi non permittit; non vero possumus ea omnino prætermittere, quia necessaria sunt, tum ad veritatis fundamentum comprehendendum; tum ut evidenter constet quomodo Catholica veritas inter extremos errores veluti media et regia via incedat.

7. Tertio, observandum est circa idem auxilium seu concursum supernaturalem, in hoc convenire cum generali concursu ordinis naturæ, quod per se ac præcise non ponit aliquid in causa secunda, sed in effectu; quia, cum sit immediatus influxus Dei in effectum et actionem causæ secundæ, nihil aliud esse potest quam ipsamet actio causæ secundæ ut est a Deo; nam, si esset aliquid

aliud prius illa actione, illud ipsum esset principium actionis; unde neque esset immediatus influxus in effectum, neque esset auxilium per modum concursus, sed per modum principii; quia non alio modo hæc duo auxilia inter se distinguuntur. Igitur hoc auxilium præcise sumptum, non est aliquid in causa, sed in effectu, id est (ut in propria materia loquamur), non est aliquid in voluntate proximi et immediate, sed in actu supernaturali voluntatis; est enim dependentia, quam habet actus a Deo ut a prima causa, etiam in ordine supernaturali. Ex hac vero convenientia inter hos duos concursus, naturalem et supernaturalem, sequitur differentia inter eosdem, quam notavit D. Thomas in 1. 2, quæst. 109, art. 1, 2 et 3, scilicet, quod ad effectus vel actus naturales ex parte Dei sufficit hoc auxilium per modum concursus generalis, quia causæ secundæ aliunde habent virtutem sufficientem in suo genere ad illos effectus; at vero hoc auxilium seu concursus generalis ordinis gratiæ non sufficit homini ad efficiendos actus ejusdem ordinis, nisi Deus aliud majus auxilium superaddat; quia naturales potentia hominis non habent vires proportionatas et sufficientes in genere causæ proximæ ad illos actus efficiendos. Unde cum per hoc auxilium non detur, ideo præter illud necessarium est aliud per modum principii, quod non potest esse actus ipse, nec aliquid in illo, sed aliquid re distinctum ab illo; quid vero illud sit et quotuplex, in sequentibus capitibus exponemus.

CAPUT IV.

QUID SIT AUXILIUM EXCITANS, QUID VERO ADJUVANS.

1. Cum liberum arbitrium ex natura sua sit principium insufficientis horum actuum supernaturalium, quidquid ante actum ei adjungitur, ut potens reddatur in genere causæ proximæ ad hos actus efficiendos, dici potest auxilium per modum principii talium actuum. Unde fit ut hoc auxilium multiplex sit et varium; cujus divisiones breviter attingere necesse est, ut per singula membra discurrendo, videamus, an in hoc genere auxilii inveniatur aliquod prædeterminans physice voluntatem. Ut autem intelligatur de quo auxilio sit sermo, sciendum est quoddam esse quod actuale dicitur; aliud, quod vocari potest habituale.

Auxilium habituale quod sit. — De actuali frequens est sermo in Scriptura, Conciliis et

Patribus; illa enim verba Joan. 6: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*, et illa Thren. 5: *Converte nos, Domine, et convertemur*, quid aliud, quam actualem Dei gratiam significant? Quidquid etiam Concilium Tridentinum, et alia antiquiora, et D. Augustinus sæpissime docent de divina vocatione, inspiratione, illustratione, et interiori motione ac doctrina, et inclinatione voluntatis, ad hanc gratiam actualem pertinet, ut in sequentibus afferemus, quia in hac gratia ejusque efficacia explicanda insistendum nobis est; nam in illa consistit tota difficultas hujus controversiæ. Habitualis gratia auxilians nihil aliud est quam habitus supernaturales, quos supponimus animæ infundi, ad actus supernaturales eliciendos; qui, ea ratione qua voluntatem adjuvant ad efficiendos hujusmodi actus, dici possunt auxilia divina et supernaturalia; sic enim sæpe Augustinus totam gratiam, ut omnia divina dona complectitur, adjutorium divinum appellat. Unde libr. de Corrept. et grat., cap. 12: *Adjutorium* (inquit) *est, non solum sine quo non fit aliquid, verum etiam quo fit propter quod datur*, quæ descriptio convenit virtutibus infusis; nam illis efficimus supernaturales actus, propter quos dantur; et illis tentationes vincimus, ad quod etiam dantur; illis denique sanatur lapsa natura, et fortior ad malum vincendum et bonum operandum redditur. Et hoc modo D. Thomas, opusc. 2, cap. 143, ait: *Quia ultimus finis hominis facultatem naturæ ipsius excedit, ideo Deus ei contulit adjutoria, quæ facultatem naturæ excedunt, quale est lumen gratiæ, per quod interiorius perficitur ad cognitionem, actionem, et affectionem*: et subdit: *Hujusmodi autem dona sive auxilia supernaturaliter homini data gratuita vocantur*. De hoc igitur auxilio habituali nihil hoc loco amplius dicendum est; tum quia neque est simpliciter necessarium ad eliciendum actum, sed solum ad illum eliciendum connaturali et perfecto modo, per intrinsecam et connaturalem facultatem, ut est communior Theologorum consensus; tum etiam quia nullus Catholicorum dicit, per hoc auxilium determinari liberum arbitrium ad unum, vel quoad exercitium, vel simpliciter quoad specificationem; alioqui incideretur in eorum errorem, qui dixerunt justitiam semel comparatam non posse amitti. Est ergo certum hæc auxilia habitualia subdi legi aliorum habituum, quibus utimur, cum volumus. Unde fit, ut etiam actus illis contrarios efficere possimus.